

БЕРЛИНСКА ДЕКЛАРАЦИЈА О ОТВОРЕНОМ ПРИСТУПУ НАУЧНОМ ЗНАЊУ

УВОД

Интернет је из основа променио практично и економско стање дистрибуције научног знања и културне баштине. По први пут, интернет пружа прилику да се успостави глобално и интерактивно представљање људског знања, укључујући културну баштину, као и обезбеђивање приступа том знању у читавом свету.

Ми, долепотписани, осећамо обавезу да прихватимо изазов који пружа интернет као делотворни медиј за дистрибуцију знања у настајању. Очито је да ће такав развој омогућити значајне измене природе научног издаваштва као и постојећег система обезбеђења квалитета.

У духу Декларације Будимпештанске иницијативе за отворени приступ, Повеље ЕСНО и Бетезданске изјаве о објављивању са отвореним приступом, припремили смо нацрт Берлинске декларације како би промовисали интернет као делотворни инструмент основе глобалног научног знања и људске мисли, и предложили мере које би креатори истраживачке политике, научноистраживачке установе, фондови за финансирање истраживања, библиотеке, архиви и музеји требало да размотре.

ЦИЉЕВИ

Наша мисија ширења знања само је делимично испуњена ако информације нису широко и једноставно доступне друштву. Треба да подржимо нове могућности ширења знања не само помоћу класичних форми него све више и преко парадигме отвореног приступа преко интернета.

Отворени приступ дефинишемо као свеобухватан извор људског знања и културне баштине који је потврђен од стране научне заједнице.

Да бисмо остварили визију глобалног и приступачног представљања знања, будућа мрежа треба да буде одржива, интерактивна и транспарентна. Садржај и софтверски алати морају бити отворено доступни и компатибилни.

ДЕФИНИЦИЈА ПРИЛОГА СА ОТВОРЕНИМ ПРИСТУПОМ

Успостављање отвореног приступа као светске процедуре у идеалном случају захтева активни допринос сваког појединог ствараоца научног знања и поседника културног наслеђа. Прилози са отвореним приступом укључују изворне резултате научних истраживања, необрађене податке и метаподатке, изворе, дигиталне приказе сликовног и графичког материјала и научну мултимедијалну грађу.

Прилози са отвореним приступом морају да задовоље два услова:

1. Аутор/аутори и носилац/носиоци права на такав прилог додељују свим корисницима слободно, неопозиво, глобално право приступа и дозволу да умноже, користе, дистрибуирају, преносе и приказују рад јавно и да производе и дистрибуирају радове настале на основу њих у било ком дигиталном медију, за било коју одговорну сврху, уз одговарајућу напомену о ауторству (стандарди заједнице ће наставити да обезбеђују механизам обавезног навођења аутора и одговорног коришћења објављеног рада, као и до сада), као и право на израду мањег броја штампаних примерака за личну употребу.

2. Потпуна верзија рада, као и сви пратећи материјали, укључујући копију дозволе како је горе наведено, у одговарајућем стандардном електронском облику похрањује се (и на тај начин објављује) у најмање једном репозиторијуму који примењује одговарајуће техничке стандарде (као што је Open Archive протокол), и који подржава и одржава га нека академска установа, научно друштво, владина агенција или друга призната организација која тежи да омогући слободан приступ, неограничену дистрибуцију, интероперабилност и дугорочно архивирање.

ПОДРШКА ПРЕЛАСКУ НА ПАРАДИГМУ ОТВОРЕНОГ ЕЛЕКТРОНСКОГ ПРИСТУПА

Наше организације су заинтересоване за даљу промоцију нове парадигме отвореног приступа у циљу постизања што веће добробити науке и друштва. Стога намеравамо да постигнемо напредак тако што ћемо:

- охрабривати наше истраживаче/стипендисте да објављују своје радове према начелима парадигме отвореног приступа,
- охрабривати поседнике културне баштине да подрже отворени приступ постављањем својих извора на интернет,
- развијати средства и начине за вредновање прилога са отвореним приступом и интернет часописа како би се одржали стандарди обезбеђења квалитета и добре научне праксе,
- подржавати да публикације са отвореним приступом буду признате приликом унапређивања аутора и вредновања њиховог научног доприноса,

- подржавати суштинску вредност доприноса инфраструктури отвореног приступа путем развоја софтверских алата, обезбеђивањем садржаја, израдом метаподатака или објављивањем појединачних радова.

Схватимо да процес преласка на отворени приступ мења правни и финансијски аспект ширења знања. Наше организације намеравају да дођу до решења која подржавају даљи развој постојећих правних и финансијских оквира како би омогућили оптимално коришћење и приступ.

РЕКТОР УНИВЕРЗИТЕТА У БЕОГРАДУ

A handwritten signature in black ink, appearing to read 'B. Kovacević', written over the seal and extending to the right.

проф. др Бранко Ковачевић